

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Takuusäätiö kannattaa toimenpiteitä, joilla edistetään oikeusturvan saatavuutta myös heikommissa taloudellisessa asemassa oleville.

Takuusäätiöstä neuvoja ja ratkaisuja hakevat ihmiset ovat pääosin niitä, joilla on väliaikaisia tai pysyviä toimeentulo- ja maksuvaikeuksia sekä niitä, joille on kertynyt liikaa yksittäisiä velkoja maksukykyynsä nähden. Näiden vaikeuksien taustalla on useita erilaisia syitä. Esimerkkinä mainittakoon työttömyys, ero, sairastuminen, mielenterveyden haasteet ja rahapelaaminen. Näillä kaikille mainituille syille yhteinen tekijä tavanomaisesti on, että ihmisen voimavarat ja jaksaminen ovat koetuksella. Omista oikeuksista ei pystytäkään jakseta tai välitetä pitää kiinni. Toinen haaste on tiedonpuute.

Tuomioistuimien ei voi viran puolesta ottaa kantaa perusteettomiinkaan kanteisiin, vaan asiassa on annettava haaste. Haastetta on vastustettava lyhyen ajan sisällä ja siinä tapauksessa on varauduttava täysimittaiseen oikeudenkäyntiin. Siihen taas harva haluaa ryhtyä, koska menettelyä pidetään pelottavana ja kalliina. Velkomusasioissa on vielä usein se tilanne, että vastaaja on jo valmiiksi maksuvaikeuksissa tai maksukyvytön. Nykyisin velkomusasiat käsitellään pääosin riidattomina, summaarisessa menettelyssä. Niihin velkoja saa yksipuolisen, ulosottokelpoisen tuomion, mihin ei ole valitusoikeutta. Takaisinsaantimenettelyä ei tunneta ja siihen ryhtyminen on korkean kynnyksen takana.

Jos pienriitamenettelystä tulee summaarisesta menettelyä kevyempi ja edullisempi, mutta myös asianosaisten tarpeita paremmin palveleva menettelymalli, se on ehdottomasti kannatettava uudistus. Erityisesti, jos se vahvistaa tuomarin roolia prosessissa. Huomio kiinnittyi myös siihen, että arviomuistion mukaan lähes kaikissa muissa Euroopan unionin maissa on jo käytössä pienriitamenettely. Tämäkin puoltaa sen käyttöönottoa Suomessa.

Takuusäätiön asiakkailla velkamäärät, joihin on annettu yksipuolinen tuomio, vaihtelevat hyvin pienistä summista suuriin useamman kymmenen tuhannen kalliskorkoisiin luottoihin. Pääosin kuitenkin summat jäävät alle 20 000 euron, mikä on mainittu käräjänotaarin toimivallan mahdollisena ylärajana. Vaikka raja asetettaisiin 5 000 tai 10 000 euroon, siihenkin mahtuu paljon velkomusasioita, jos ne siirtyisivät summaarisesta menettelystä pienriitamenettelyyn.

Takuusäätiö katsoo, että ensimmäinen esitetty vaihtoehto, missä pienriitamenettely koskisi kaikkia asetetun raha-arvon alittavia riita-asioita kuulostaa selkeimmältä.

Mahdollisen sääntelyn lähtökohtana on hyvä pitää sitä, että prosessista voi selvitä ilman avustajaa. Tätä auttaisi valmiiden lomakkeiden tai sähköisen asiointin tarjoaminen ja prosessin pitäminen riittävän yksinkertaisena ja kevyenä. Aktiivisemman materiaalisen prosessinjohton mahdollistaminen tuomarille on kannatettavaa erityisesti silloin, kun toisena osapuolena on yksityishenkilö.

Asiaa yleisemmältä näkökulmalta tarkasteltuna, voidaan todeta, ettei kuluttajan oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan tällä hetkellä toteudu. Vallitseva käsitys oikeudenkäynnin hitaudesta, kalleudesta ja itselle koituva kuluriski estävät oikeuden hakemisen. Näin erityisesti, jos riidan kohteen arvo on vähäinen. Tosin tässäkin on huomattava, että raha-arvoltaan melko pienikin menetys voi olla kuluttajalle suuri ja merkityksellinen toimeentulon tai maksukyvyn näkökulmasta.

Arviomuistiossa on todettu, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset asettavat oikeudelliset rajat sille, mitä voidaan säätää. Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen 15 kohdassa todetaan, ettei kulujen tulisi kasvaa suhteettomiksi riidan kohteen arvoon nähden, vaan käytettävissä tulisi olla menettely, joka turvaa tämän periaatteen. On tärkeää pyrkiä löytämään oman intressin turvaamisen aidosti mahdollistava menettely, mikä täyttää edellä mainitut kriteerit.

Muilta osin Takuusäätiö yhtyy Kuluttajaliiton lausumassaan esittämiin huomioihin. Takuusäätiö puoltaa esitystä, että lainsäädäntötyö on hyvä aloittaa mahdollisimman pian seuraavalla hallituskaudella.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.